

Archeologové zavedou diváky pod Říp do domů mrtvých

21.9.2023 - Helena Zdráhalová | Univerzita Karlova

Nedaleko hory Říp jich je pět. Některé z nich odkryli a prozkoumali i vědci UK. O výzkumu tajemných pravěkých pohřebních dlouhých mohyl nyní vznikl také televizní dokument *Domy mrtvých*.

Hora Říp už od dob prvních zemědělců pravděpodobně sloužila jako posvátné místo, v jejímž okolí lidé pohřbívali své mrtvé a budovali svatyně. Ukazuje to výzkum takzvaných dlouhých pohřebních mohyl, na nějž se zaměřil interdisciplinární tříletý projekt podpořený Grantovou agenturou ČR. Výzkum vedou Jan Turek z Centra pro teoretická studia UK a Akademie věd ČR a Petr Křišťuf ze Západočeské univerzity v Plzni (ZČU). Do projektu jsou zapojené také Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP) a Česká zemědělská univerzita (ČZU).

Jejich práci si vzali do hledáčku také filmaři. Režisér David Slabý natočil o výzkumu unikátních pohřebních mohyl, které připomínají megalitické hrobky ze severozápadní Evropy, pro Českou televizi půlhodinový dokument *Domy mrtvých*. Koproducenty se staly také Univerzita Karlova, ZČU a UJEP, díky čemuž film oživily i animace, které divákovi více přiblíží, jak vypadaly samotné památky i dávná krajina pod mýtickým Řípem.

Do eneolitických dlouhých mohyl v okolí hory diváky zavede i Jan Turek. „Samotné monumenty, které jsme tam detekovali a částečně odkryli, jsme se snažili zapojit do představy o podobě rituálních prostor v české krajině. V okolí Řípu zřejmě po více než tři a půl tisíce let (nejméně) existovala jakási posvátná krajina, kde lidé převážně pohřbívali a budovali svoje svatyně. Říp měl pro ně význam podobný tomu, jaký má například Uluru pro původní obyvatele Austrálie. Takovou roli plnil nejenom v české současné mytologii a symbolech státní a národní identity, ale už od prvopočátku lidské existence, protože je to výrazná a výjimečná součást tamní krajiny,“ vysvětlil Jan Turek.

Rozhovor s Janem Turkem o výzkumu dlouhých pohřebních mohyl a unikátním nálezu v obci Račiněves je k přečtení v magazínu UK FORUM.

Diváci se z dokumentu dozví třeba i to, jak se takové památky v krajině hledají a jakou roli v tom hraje i současné zemědělství. „V dokumentu předvádíme nejmodernější metody toho, jak památky objevujeme, aniž bychom do nich zatím kopali. To znamená, jak je jsme schopni detekovat z letadla a jak je objevujeme geofyzikální prospekci. Věnujeme se i tomu, jak se památky jeví z hlediska geochemického průzkumu, tedy průzkumu chemie půd. Na tom nejvíce pracovali vědci UJEP. Objevili jsme tak i některá zajímavá data, která se týkají vývoje půd a rekonstrukce dávného přírodního prostředí, protože mohly samotné byly zcela výhradně stavěny z černozemě, tedy z úrodné půdy, která v oblasti Středohoří a Poohří existovala na počátku zemědělského lidského hospodaření. Výzkum tak přispěl i k rekonstrukci přírodního prostředí a krajiny v posledních šesti tisíci letech,“ podotkl Jan Turek.

Filmaři jezdili za vědci do terénu dlouhodobě a nashromáždili tak hodiny materiálu, který zachycuje každodenní práci vědeckých týmů a dokumentuje tak i to, jak se prováděl archeologický výzkum ve dvacátých letech 21. století. „Spolukameramanem byl i cestovatel a dokumentarista Martin Mykiska, který byl poslední tři roky s námi téměř den co den v terénu i v laboratořích a natáčel nás, skoro bych řekl víc, než nám bylo příjemné (*smích*). Díky tomu je ale film velmi živý a autentický,“ usmíval se Jan Turek.

Dokument *Domy mrtvých* uvede ve světové premiéře Česká televize 26. září večer na ČT2. K dispozici pak bude i na on-line platformě ČT iVysílání. To, co vědci během tříletého výzkumu dlouhých pohřebních mohyl zjistili o životě našich předků a krajině, ve které žili, bude pak předmětem monografie, na níž tým nyní pracuje. Vyjít by měla v příštím roce v oxfordském nakladatelství Oxbow.

Nedaleko hory Říp jich je pět. Některé z nich odkryli a prozkoumali i vědci UK. O výzkumu tajemných pravěkých pohřebních dlouhých mohyl nyní vznikl také televizní dokument *Domy mrtvých*.

Hora Říp už od dob prvních zemědělců pravděpodobně sloužila jako posvátné místo, v jejímž okolí lidé pohřbívali své mrtvé a budovali svatyně. Ukazuje to výzkum takzvaných dlouhých pohřebních mohyl, na nějž se zaměřil interdisciplinární tříletý projekt podpořený Grantovou agenturou ČR. Výzkum vedou Jan Turek z Centra pro teoretická studia UK a Akademie věd ČR a Petr Křišťuf ze Západočeské univerzity v Plzni (ZČU). Do projektu jsou zapojené také Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP) a Česká zemědělská univerzita (ČZU).

Jejich práci si vzali do hledáčku také filmaři. Režisér David Slabý natočil o výzkumu unikátních pohřebních mohyl, které připomínají megalitické hrobky ze severozápadní Evropy, pro Českou televizi půlhodinový dokument *Domy mrtvých*. Koproducenty se staly také Univerzita Karlova, ZČU a UJEP, díky čemuž film oživily i animace, které divákovi více přiblíží, jak vypadaly samotné památky i dávná krajina pod mýtickým Řípem.

Do eneolitických dlouhých mohyl v okolí hory diváky zavede i Jan Turek. „Samotné monumenty, které jsme tam detekovali a částečně odkryli, jsme se snažili zapojit do představy o podobě rituálních prostor v české krajině. V okolí Řípu zřejmě po více než tři a půl tisíce let (nejméně) existovala jakási posvátná krajina, kde lidé převážně pohřbívali a budovali svoje svatyně. Říp měl pro ně význam podobný tomu, jaký má například Uluru pro původní obyvatele Austrálie. Takovou roli plnil nejenom v české současné mytologii a symbolech státní a národní identity, ale už od prvopočátku lidské existence, protože je to výrazná a výjimečná součást tamní krajiny,“ vysvětlil Jan Turek.

Rozhovor s Janem Turkem o výzkumu dlouhých pohřebních mohyl a unikátním nálezu v obci Račiněves je k přečtení v magazínu UK FORUM.

Diváci se z dokumentu dozví třeba i to, jak se takové památky v krajině hledají a jakou roli v tom hraje i současné zemědělství. „V dokumentu předvádíme nejmodernější metody toho, jak památky objevujeme, aniž bychom do nich zatím kopali. To znamená, jak je jsme schopni detekovat z letadla a jak je objevujeme geofyzikální prospekci. Věnujeme se i tomu, jak se památky jeví z hlediska geochemického průzkumu, tedy průzkumu chemie půd. Na tom nejvíce pracovali vědci UJEP. Objevili jsme tak i některá zajímavá data, která se týkají vývoje půd a rekonstrukce dávného přírodního prostředí, protože mohly samotné byly zcela výhradně stavěny z černozemě, tedy z úrodné půdy, která v oblasti Středohoří a Poohří existovala na počátku zemědělského lidského hospodaření. Výzkum tak přispěl i k rekonstrukci přírodního prostředí a krajiny v posledních šesti tisíci letech,“ podotkl Jan Turek.

Filmaři jezdili za vědci do terénu dlouhodobě a nashromáždili tak hodiny materiálu, který zachycuje každodenní práci vědeckých týmů a dokumentuje tak i to, jak se prováděl archeologický výzkum ve dvacátých letech 21. století. „Spolukameramanem byl i cestovatel a dokumentarista Martin Mykiska, který byl poslední tři roky s námi téměř den co den v terénu i v laboratořích a natáčel nás, skoro bych řekl víc, než nám bylo příjemné (*smích*). Díky tomu je ale film velmi živý a autentický,“ usmíval se Jan Turek.

Dokument *Domy mrtvých* uvede ve světové premiéře Česká televize 26. září večer na ČT2. K dispozici pak bude i na on-line platformě ČT iVysílání. To, co vědci během tříletého výzkumu dlouhých pohřebních mohyl zjistili o životě našich předků a krajině, ve které žili, bude pak předmětem monografie, na níž tým nyní pracuje. Vyjít by měla v příštím roce v oxfordském nakladatelství Oxbow.

Text: Helena Zdráhalová

Foto: Petr Krištuf, Jan Turek

<https://cuni.cz/UK-6311.html?locale=cz&news=19701>